

اظهارات معاون اول روحانی درباره مذاکرات چقدر جدی است

آقای جهانگیری! ما یادمان هست، شما چطور؟

زهرا طیبی

خبرنگار گروه سیاست

برجام، مذاکره، تحریم و خروج ترامپ کلماتی هستند که بیش از هر چیز ذهن را به سمت دولت تدبیر و امید و سیاست «هر توافقی بهتر از عدم توافق است» می‌برد. حالا اما در میانه روزهایی که کشور کم کم حال و هوای انتخاباتی پیدا می‌کند، اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس جمهوری سابق، در مصاحبه‌ای که اخیرا داشته در رابطه با برخی اقدامات دولت تدبیر و امید اظهاراتی را مطرح کرده است. پای ثابت این صحبت‌ها اما همچنان مذاکره و بازگشت به برجام است. نگاهی به اظهارات وی این گزاره را اثبات می‌کند که اعضای دولت روحانی، بعد از تجربه هشت ساله‌ای که در پیگیری مذاکرات داشتند، همچنان نگاهی ساده‌انگارانه به مذاکرات، حصول توافق و لغو تحریم‌ها دارند. ساده‌انگاری‌ای که علاوه بر مذاکرات به‌عنوان ایده اصلی دولت روحانی به دیگر شئون مدیریتی تیم وی نیز تعمیم یافته است. به این بهانه به بررسی اظهارات معاون سابق رئیس جمهور، بر مبنای آنچه در مصاحبه اخیر خود گفته به کارنامه عملی دولت‌های یازدهم و دوازدهم پرداخته‌ایم.

❦ خیال خام بازگشت بی قید و شرط بایدن به برجام

جو بایدن در روزهایی که مشغول تبلیغ برای پیروزی در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا مقابل رقیب جمهوری خواهش ترامپ بود، از هیچ گزینه‌ای برای تاختن به رقیب عبور نمی‌کرد، یکی از این موارد که اتفاقا برای دموکرات‌ها دستاورد تلقی می‌شد اما به‌زعم آنها ترامپ آن را ناپود کرد، خروج از برجام بود. بایدن البته با مطرح کردن این موضوع که دستیابی به این توافق باعث محدود شدن برنامه هسته‌ای ایران می‌شد و ترامپ با خروج از برجام خودزنی کرد، این اقدام او را شصامت می‌کرد و در ادامه می‌گفت ایران باید تعهداتش را اجرا کند و در این صورت ما نیز به برجام باز خواهیم گشت. حال آنکه ایران به تمام توافقات خود در برجام عمل کرده بود و ترامپ از آن خارج شد. او در همین دوران در یادداشتی که در یک مجله آمریکایی می‌نویسد، اشاره می‌کند: «تهران باید به اجرای دقیق تعهدات خود در برجام بازگردد. اگر این کار را انجام دهد، من به این توافق بازخواهم گشت و از تعهد دوباره‌مان به دیپلماسی برای همکاری با متحدان‌مان در راستای تقویت و توسعه برجام استفاده خواهم کرد و درعین حال دربرابر سایر اقدامات بی‌ثبات‌کننده ایران خواهم ایستاد.» نامزد حزب دموکرات آمریکا در سخنرانی‌ای که در همایش لابی صهیونیستی داشت وعده دیگری نیز داد، آن هم قوی‌تر کردن برجام بود: «تلاش خواهیم کرد توافق هسته‌ای را قوی‌تر و طولانی‌تر کنیم، تا شامل موضوعاتی چون فعالیت‌های ثبت‌زادای ایران در منطقه غرب آسیا شود.» او تلویحا اشاره می‌کند که حاضر است به برجام برگردد اما این بار چیزهای بیشتری خواهد خواست. اظهاراتی که با انتصاب وی به ریاست جمهوری، در عرصه عمل نیز برای اجرایی شدن آن اقداماتی صورت گرفت. جهانگیری، معاون اول رئیس جمهور ام‌سا در مصاحبه‌ای که اخیرا داشته درباره وعده انتخاباتی بایدن مبنی بر بازگشت به برجام می‌گوید: «بایدن می‌توانست در همان روزهای اول ورود به کاخ سفید بازگشت به برجام را

گزارش

اعلام کند، چون در تبلیغاتش گفته بود که می‌خواهم به برجام و به پیمان آب و هوایی پاریس برگردم. بایدن پس از ورود به کاخ سفید به پیمان آب و هوایی پاریس برگشت، اما به برجام برنگشت.» این اظهارات ساده‌انگاری مسائل و نادیده‌انگاری واقعیت توسط اعضای دولت روحانی را نشان می‌دهد؛ چرا که بایدن در دوران رقابت انتخاباتی با ترامپ از برجام و بازگشت به آن البته با قید سخت‌تر کردن آن سخن به‌میان آورده بود و با ورود به کاخ سفید نشان داد قرار نیست معجزه قابل توجهی در برجام برای ایران اتفاق بیفتد. بایدن در اولین سخنرانی که در ساختمان وزارت خارجه آمریکا درباره سیاست خارجی آینده آمریکا داشت، با وجود صحبت‌هایی که درباره عراق، یمن، روسیه، چین و افغانستان کرد، هیچ اشاره‌ای به موضع دولتش نسبت به بازگشت به برجام نداشت. این بی‌تفاوتی در اولین سخنرانی وی در کنفرانس امنیتی مونیخ نیز تکرار شد، درحالی‌که تقریبا در حوزه‌های مختلف سیاست خارجی، مواضع دولتش را تبیین کرد اما هیچ اظهارنظری درباره بازگشت به برجام نکرد و تنها اعلام کرد که آماده تعامل با ۱+۵ است و با فعالیت‌های بی‌ثبات‌کننده ایران در خاورمیانه برخورد خواهد کرد. مطالبه‌ای که به‌وضوح از متن برجام فراتر بوده و ابعاد امنیتی را نیز دربرمی‌گیرد.

❦ روحانی ریسک نکرد!

جهانگیری در بخشی از گفت‌وگوی خود درباره دیداری که قرار بود با ترامپ در حاشیه حضور در سازمان ملل اتفاق بیفتد، می‌گوید: «در شهریور سال ۹۸ که روحانی به سازمان ملل رفت، با مکرون رئیس جمهوری فرانسه دیدار داشت و مرکز صدراعظم وقت آلمان که هیچ‌گاه در جلسات سازمان ملل شرکت نمی‌کرد، در آن سسال و در آن برهه کوتاه در این نشست شرکت کرد. جانسون

نخست‌وزیر وقت انگلیس، به همین ترتیب و همه این افراد به نیویورک آمدند، به این امید که بتوانند جلسسه‌ای با روحانی و ترامپ داشته باشند. آنجا روحانی گفته بود چند نکته هست که اگر ترامپ این نکته‌ها را قبول کند، من ملاقات می‌کنم. پاسخ ترامپ چه بود؟ ترامپ بعضی نکات را قبول کرده و بعضی را گفته بود بعد از جلسه با روحانی اعلام می‌کنم، اما روحانی تردید کرد که اگر رفت و ملاقات کرد و جلسه برگزار شد و ترامپ زیر آن زد و قبول نکرد، در داخل کشور با بحران مواجه می‌شود، و دستاوردی هم نداشته است. در واقع روحانی ریسک نکرد.» جهانگیری درحالی مدعی است که ترامپ برخی شروط رئیس جمهور را پذیرفته که مایک پمپئو، وزیر خارجه ترامپ در خاطرات خود مدعی شده اصلا ترامپ حاضر نشد هیچ پیش شرطی را بپذیرد. فارغ از این موارد اما ریسک نکردن روحانی برای مذاکره با رئیس جمهوری که از برجام خارج شد، به‌خاطر نپذیرفتن شروط توسط ترامپ و بی‌اعتمادی به او نبود، بلکه جو جامعه و افکار عمومی نیز نسبت به آن واکنش منفی نشان می‌دادند، کما اینکه مطرح شدن مذاکره مجدد با ترامپ حتی پیش از ترور سردار سلیمانی مورد مخالفت جدی فعالان سیاسی اصلاح‌طلب به‌عنوان حامیان اصلی مذاکره نیز قرار داشت. محمد خاتمی، رئیس دولت اصلاحات تیر سال ۹۷ بعد از اینکه برخی شخصیت‌های اپوزیسیون از مذاکره بی‌قید و شرط با آمریکا صحبت می‌کردند، می‌گوید: «در شرایطی که این افراد (ترامپ و نتانیاهو) با ادبیات کاملا خصمانه و موهن حاضر شدند، پیشنهاد کنار گذاشتن آداب دیپلماتیک و مذاکرات بی‌قید و شرط با آمریکا، نقض کرامت ایران است و این گونه رفتارها نتیجه‌ای به سود منافع ملی دربرنخواهد داشت.» سعید یاری، رئیس کمیته هسته‌ای جبهه اصلاح‌طلبان می‌گوید: «هیچ عقل سلیم و منطق روشنی، نمی‌تواند مذاکره مجدد با آمریکایی‌ها را بپذیرد؛ چراکه اگر جمهوری اسلامی،

چه با شتاب چه با تاخیر از مذاکره مجدد استقبال کند، نزد افکار عمومی، زیرسوال خواهد رفت. ...، نویخت، سخنگوی دولت روحانی اظهار می‌دارد: «سوال اینجاست که با چه کسی باید مذاکره کنیم؟ با فردی که ثبات فکری و سیاسی ندارد؟ اکنون زمینه‌ای برای مذاکره با چنین فردی وجود ندارد. مذاکره حسب موردی است اما افکار عمومی استقبال نمی‌کند که مذاکره‌ای با چنین فردی صورت گیرد. در واقع هیچ منطقی مذاکره با این فرد را قبول نمی‌کند.» با این تفاسیل می‌توان گفت مذاکره دوباره با آمریکا در آن موقعیت نه‌تنها مورد پذیرش افکار عمومی نبود، حتی در بدنه دولت و میان اصلاح‌طلبان هم نسبت به آن نگاهی منفی وجود داشت؛ چراکه مذاکره با کسی که خودش زیر میز توافق زده است و از آن خارج اساسا بلاموضوع بود. به‌نظر می‌رسد این موارد و فشاری که از جانب اصلاح‌طلبان متوجه دولت بود بیش از عدم پذیرش شروط توسط ترامپ منجر به دنبال نکردن امکان مذاکره توسط روحانی شد. می‌شد حدس زد که اگر مذاکره‌ای صورت می‌گرفت با واکنش منفی مردم و شخصیت‌های سیاسی همراه خواهد شد؛ چرا که تصور می‌شد ایران با حاضر شدن پای میز مذاکره با ترامپ خود را در موضوع ضعف قرار داده است. حال ام‌سا جهانگیری، معاون اول روحانی امید به قلب واقعیت دارد و تلاش می‌کند بدون درنظر گرفتن مطالبات غیرمنطقی آمریکا دولت سیزدهم را تنها مقصر عدم دستیابی به توافق کند؛ توافقی زیاده‌خواهانه که حتی خود روحانی هم زیر بار آن نرفته بود.

❦ شما که تعلل نکردید چرا تحریمی لغو نشد؟

معاون اول حسن روحانی در دوران ریاست جمهوری در بخشی دیگر از گفت‌وگوی خود با بیان اینکه رهبری گفته‌اند حتی اگر یک ساعت زودتر می‌شود تحریم‌ها را لغو کرد نباید معطل ماند، ادامه می‌دهد عقب انداختن لغو تحریم‌ها جایز نیست. منظور او

سخنرانی رهبر انقلاب در ۲۶ آذر ۹۹ است که رهبری اشاره کرده بودند: «رفع تحریم به دست دشمن اما خشتی‌سازی آن به دست خودمان است. البته نمی‌گوییم دنبال رفع تحریم نباشید؛ چرا که اگر بتوان تحریم را رفع کرد، حتی یک ساعت هم نباید تاخیر کنیم. اگرچه اکنون ۴ سال است که تاخیر شده و از سال ۹۵ بنا بود، همه تحریم‌ها یکباره برداشته شود، تا امروز نه‌تنها تحریم‌ها برداشته نشد، بلکه زیادت‌تر هم شد.» زمانی که ایران برجام را امضا کرد قرار بود برخی تحریم‌ها لغو شود، اما بدهمدی غربی‌ها باعث شد تا سیف، رئیس وقت بانک مرکزی نیز زبان به اعتراض گشوده و اعتراف کند که دستاورد دولت از برجام هیچ بوده و ما در نقل و انتقالات خود با محدودیت‌های تحریم آمریکا مواجه هستیم. نظام تحریمی آمریکای علیه ایران در دوران اوپاما پرچیده نشد. در ادامه نیز راه‌اندازی کمپین فشار حداکثری ترامپ علیه ایران، تحریم را دوچندان کرد. تحریم‌های گسترده علیه ایران حتی با روی کار آمدن رئیس جمهور دموکرات آمریکا هم کاهش پیدا نکرد. بایدن نیز هم‌راستا با ترامپ تحریم‌های گسترده علیه ایران را ادامه داد. جهانگیری با اظهارات خود سعی دارد این گزاره را پررنگ کند که اکنون برای لغو تحریم‌ها تعلل صورت می‌گیرد اما اشاره نمی‌کند که دولت روحانی برجام را امضا کرد و به زعم آنها برای لغو تحریم‌ها تعلل نکرد، اما عملانه‌تنها تحریم‌های گسترده و فشارهای ناشی از تحریم کاهش پیدا نکرد، بلکه در پایان کار دولت دوازدهم فشارهای ناشی از تحریم به چندین برابر قبل از امضای برجام رسیده بود.

❦ دلیل دیر آمدن واکسن تعلل بود یا فرآیند طولانی؟

جهانگیری در توضیح ماجرای خرید واکسن در دوران کرونا و علت تاخیر واردات آن می‌گوید: «ایران از کانال کره تصمیم به خرید واکسن داشت و چون موضوع واردات، فرآیندی چندماهه داشت، نوبت ارسال برخی از آنها به دولت بعد رسید.» اظهارات جهانگیری درباره علت تاخیر در خرید واکسن آنهم از کانال کره جنوبی در شرایطی اتفاق می‌افتد که هم‌زمان با آغاز به کار دولت سیزدهم، رئیس جمهور از طریق ارتباط با کانال‌های مختلف از جمله چین، اقدام به واردات واکسن کرونا کرد. این امر در بازه زمانی تقریبا دو ماهه اتفاق افتاد و نزدیک به ۹۰ میلیون دز واکسن تنها از کانال چین وارد ایران شد و تاثیر قابل توجهی بر کاهش میزان مرگ‌ومیر ناشی از کرونا گذاشت. حال سوال این است که با در نظر گرفتن اظهارات جهانگیری مبنی بر زمان‌بر بودن واردات واکسن، چرا دولت سیزدهم این اقدام را در بازه زمانی کمتر از دوماه محقق کرد اما دولت روحانی برای واردات واکسن چندین ماه منتظر بود. به نظر نمی‌رسد این اظهارات جهانگیری توجیه‌کننده کم‌کاری دولت در مدیریت بحران کرونا، در شرایطی باشد که آمار فوتی روزانه ایران بیش از ۷۰۰ نفر بوده است. عدم واردات کافی واکسن به کشور بیش از آنکه متاثر از فرآیند طولانی واردات باشد، متاثر از اعتماد بی‌جای دولت روحانی به شرکت‌های غربی است. معاون اول روحانی درحالی معتقد است وزیر خارجه، بهداشت و شخص رئیس‌جمهور برای واردات زحمت زیادی کشیده‌اند، که آمار فاجعه بار ۷۰۰ نفر فوتی روزانه ناشی از کرونا و مقایسه آن با روزهای بعد از آغاز به کار دولت سیزدهم واقعیت دیگری را نشان داده و اظهارات جهانگیری را صرفا تلافی برای توجیه کم‌کاری‌های دولت روحانی بازنمایی می‌کند.

تک و پاتک دولت و مجلس در ماجرای معاون وزیر کشور ادامه دارد

وحدت نظری، چالش عملی

آن را لغو کرد؟ خود آقای وحیدی به من گفت که از چنین بخشنامه‌ای مطلع نبوده و زمانی که از آن مطلع شده، درباره آن اقدام کرده است. این بخشنامه به‌گونه‌ای نوشته شده بود که گویی طول مسئولیت نمایندگی مجلس به جای ۴ سال، ۳ سال است درحالی‌که نمایندگان تا ۷ خرداد ۱۴۰۳ نماینده هستند.»

❦ اتهام دخالت در انتخابات

قالیباف در اظهارت خود معاون وزیر کشور را متهم به دخالت در انتخابات کرده و در اینباره می‌گوید: «در این بخشنامه گفته شده بود استانداران و فرمانداران متوجه باشند که اگر کسی از تهران به استان آمد، چه رئیس کمیسیون، چه نماینده و... به دلیل برگزاری انتخابات حق همراهی ندارد و باید اجازه بگیرد. این بخشنامه خلاف قانون بوده و دقیقا دخالت معاون سیاسی در انتخابات بود که روشن است خطاست.» دخالت در انتخابات اتهامی است که پس آغاز جنجال بخشنامه دولت و مجلس خطاب به یکدیگر مطرح می‌کنند. در همین راستا یکی از اعضای نزدیک به دولت در توییتی حساسیت مجلس بر سر بخشنامه معاون سیاسی وزیر کشور را صرفا بهانه جویی بوده، توصیف کرده و مدعی شده بود: «از دفتر قالیباف با آقای غلامرضا تماس می‌گیرند که برخی افرایان او قصد شرکت در انتخابات را دارند اما اگر از سمت فعلی خود استعفا بدهند، جایگزین ندارند و درخواست استئنا شدن این مسئولان را کردند، نتیجه مخالفت غلامرضا و صیانت از قانون هم شد پیرهان عثمان شدن بخشنامه!« مشاور قالیباف نیز ابهامش درمورد سیاسی بودن بخشنامه وزارت کشور را این‌گونه مطرح کرده بود: «مگر فقط نمایندگان فعلی کاندیدا هستند؟ چرا بخشنامه گفته با همه کاندیداها همکاری نکنید؟ این جز وجود برنامه‌ای علیه مجلس آن هم تنها چند هفته پس از سخنان رهبری، معنایی دارد؟« مهدی محمدی در ادامه دلیل ادعای انتخاباتی بودن بخشنامه را این‌گونه تشریح کرده بود: «بعد که شنیدم بنده خدایی که این روزها فکر می‌کند می‌تواند مجلس تعیین کند با متولیان آن بخشنامه ملاقات کرده، ابهامی نماند. وقتی سطح بازیگران را پایین بیاورید پروژه سهل‌تر لومی‌رود.

بعد از آنکه روز یکشنبه خبر عزل محمدرضا غلامرضا یا به‌قول خودش استعفا از سمت معاونت سیاسی وزیر کشور منتشر شد، این گزاره در اذهان عمومی مطرح شد که احتمالاً وزیر کشور پس از چند روز مناقشه بر سر یک بخشنامه جنجالی تحت فشار نمایندگان ناچار به استعفا شده است. این گزاره را حملات غلامرضا به قالیباف تشدید کرد. وی در بیانیه‌ای که پس از استعفا در خبرگزاری ایرنا منتشر کرد، مدعی شد: «پس از حادثه تلخ و شوم تروریستی در شیراز، پیغام رسید که استیضاح وزیر کشور به‌دلیل فشارهای برخی نمایندگان، توسط شخص آقای قالیباف در روز دوشنبه مورخ ۲۳ مرداد اعلام وصول خواهد شد و تنها راه عدم اعلام وصول، برکناری معاون سیاسی است و حتی استمهال ۴۸ ساعته برای اتمام ثبت‌نام‌ها و برگزاری همایش سراسری معاونان سیاسی سراسر کشور هم مورد موافقت قرار نگرفت.» پس از این اظهارات این مطالبه از مجلس وجود داشت که درمورد ادعاهای مطرح شده از جانب غلامرضا شفاف‌سازی کند. مطالبه‌ای که روز گذشته محقق شد و رئیس مجلس با حضور در یک جمع دانشجویی ادعای مطرح‌شده را این‌گونه پاسخ داد: «در این بخشنامه گفته شده بود استانداران و فرمانداران متوجه باشند اگر کسی از تهران به استان آمد، چه رئیس کمیسیون، چه نماینده و... به‌دلیل برگزاری انتخابات حق همراهی ندارد و باید اجازه بگیرد. این بخشنامه خلاف قانون بوده و دقیقا دخالت معاون سیاسی در انتخابات بود که روشن است خطاست.» این نخستین‌بار نیست که دولت و مجلس یکدیگر را به دخالت در انتخابات متهم می‌کنند؛ اتهامی که اعتماد عمومی نسبت به نهاد انتخابات را دربی داشته و مهم‌ترین قربانی آن نیز مشارکت است. امری که رهبر انقلاب در چند وقت اخیر بارها به تلاش برای بالا بردن آن تاکید کرده‌اند.

❦ استیضاح وزیر کشور هنوز روی میز

خرداد سال جاری معاون سیاسی وزیر کشور در بخشنامه‌ای خطاب به معاونان محترم سیاسی، امنیتی و اجتماعی استانداری‌های سراسر کشور ووسای ستادهای انتخابات تمهیداتی برای اجرای وظایف قانونی آنها به‌عنوان مجریان انتخابات را